

Wie was farao Sisak en wanneer werden de Amarna-brieven geschreven?

Wie was farao Sisak?

Sisak was de koning van Egypte die koning Rehabeam van Juda (931-914) aanviel en Jeruzalem plunderde. Hij is een van de duidelijkste ankerpunten voor de Egyptische chronologie. Peter James identificeert Sisak met Ramses III (937-906).

De "Great Asiatic List" in Medinet Habu is een lijst van steden, die Ramses veroverde. Peter James heeft hiervan de nummers 70-110 geanalyseerd, en kwam tot de conclusie dat Ramses niet alleen door Seïr trok, maar ook door Juda. Daar zijn de meeste van deze plaatsen te vinden, en niet, zoals meestal wordt gedacht, in Libanon of Syrië. James leest in deze serie medeklinkers Horonaim (Hoog- en Laag-Bet-Choron worden in de Septuagint zo samen genoemd), Libna (Jozua 10:29), Karmel in Juda (Jozua 15:55), Hebron, Janim in Juda (Jozua 15:53), Debir in het Bergland van Juda (Jozua 15:48), Afeka in Juda (Joz 15:53), een Migdal, mogelijk Migdal-Gad in het Laagland van Juda (Jozua 15:37), Kerieth-Hezron ofwel Hazor (Jozua 15:25), de oude Kison van Jabin (Rechters 4:7, 5:21), een Semes (mogelijk Beth-Semes, 1 Koningen 4:9), de hoogte van Salem (Jeruzalem), de hoogte van Zafon (Rechters 12:1 16), de Jordaan, Kir-Hareseth in Moab (2 Koningen 3:25), Qarho (de citadel van Moabs hoofdstad uit de Mesa-inscriptie), Kerak in zuidelijk Moab, Athar (zie Numeri 21:1), Jakob-El (Bethel, zie Genesis 35:7), mogelijk Luhith in zuidelijk Moab (Jesaja 15:5, Jeremia 48:5) en mogelijk de Byzantijnse stad Shivta in de Negev. Hiervan is Hebron een van Rehabeams versterkte steden (2 Kronieken 11:10).

Met zo veel positieve identificaties, tegen hoogstens een paar als de plaatsen in het noorden worden gezocht, kan het bijna niet anders dan dat Peter James gelijk heeft. De "hoogte van Salem" is dan de hoogte waarop Jeruzalem ligt.

Als Ramses III farao Sisak was, dan was farao Seti II de schoonvader van Salomo. Dan moet Seti II Gezer veroverd hebben (1 Koningen 9:16). En dat blijkt inderdaad zo te zijn. Seti II voerde in naam van zijn vader Merenptah in 974 de oorlog in Israël die wordt genoemd op de Israël Stela. Hierop wordt ook vermeld: "Gezer is geconfisqueerd". Ook archeologisch is deze verwoesting van Gezer te vinden. Stratum XV werd gedeeltelijk of helemaal verwoest aan het eind van de Bronstijd, de tijd van Merenptah. In het volgende stratum, XIV, dat nog gedeeltelijk een voorzetting was van XV, is een cartouche van Seti II gevonden, nu duidelijk als koning. Dat past bij zowel de Bijbelse vermelding dat Gezer herbouwd moest worden als het "Gezer is geconfisqueerd" van de Israël Stela, dat suggereert dat Gezer niet compleet werd verwoest. Ook past het bij de Bijbel; Seti II had Gezer veroverd voordat zijn dochter met Salomo trouwde.

Wanneer werden de Amarna-brieven geschreven?

De Amarna-brieven zijn brieven, merendeels diplomatiek van aard, die gevonden zijn in Amarna, de hoofdstad van farao Echnaton. Het merendeel van deze brieven stamt uit de tijd van Echnatons voorganger farao Amenhotep III.

Tussen het begin van de regering van farao Amenhotep III en Seti II zit ongeveer 180 jaar. Seti II regeerde maar kort. Het begin van zijn regering kan daarom ongeveer gelijkgesteld worden aan het begin van de regering van Salomo en dat was in ca. 970 v.Chr. Tellen we daar 180 jaar bij op, dan komen we uit op ca. 1150 v.Chr. als begin van de regering van farao Amenhotep III. De Amarna-brieven zijn dus geschreven in de tweede helft van het tijdperk van de Rechters.